

NOVA ZORA

Izlazi jedanput mjesečno.
Godišnja pretplata Din. 24.—
Oglasi se računaju po cijeniku.

Šibenik, 29 marta 1931.
Godina II.

Broj. 3.

Uredništvo i uprava :
Put sv. Nedjelje br. 105.
Ček. račun br. 38312

Fašizam i Vatikan

Angelika Balabanova poznata iz talijanskog političkog života, urednica *Avanti-a* izdala je na njemačkom jeziku djelo :

„*Wesen und Werdegang des italienischen Fascismus*“ (Suština i postanak talijanskog fašizma).

U ovom svom djelu između ostaloga tretira Balabanova sporazum između Vatikana i fašizma na jedan sasvim nov način pa radi toga donosimo kratak izvod :

I prije sklopljenja konkordata između Vatikana i fašizma jedva se moglo primjetiti da između pape i kralja ne postoje diplomatski odnosi. Svojim nepriznavanjem Rima kao prestolnice svjetovne vlasti i raznim zabranama papa je samo na sebe svraćao pozornost i postajao i interesantnijim. Niko u Italiji pa ni u samom Rimu nije o tome vodio računa, pa ni sami vjernici. U napredovanju antiklerikalnog pokreta u Italiji, napredovanju industrije, socijalizma, a naročito u napredovanju prosvjete među radništvom vidilo je papstvo, crkva svog moćnog protivnika, kojeg je trebalo uništiti.

Rimsko pitanje u posljednjih šezdeset godina bilo je izgubilo svaku aktuelnost. Razne talijanske vlade i unatoč mnogim pregovaranjima sa Vatikanom nisu mu nikada htjele priznati one teritorijalne i materijalne povlastice koje mu je priznao fašizam. Vatikan je i sam uvidio da je fašizam jedna vještačka i prolazna pojava kao i to da na normalan način ne može nikad više povratiti svoju svjetovnu vlast i upravo radi toga on je sklopio sporazum sa najvećim neprijateljem svake crkve i religije, sa prolaznim fašizmom. Vatikanu je sporazum sa fašizmom bio samo sretstvo kojim bi došao do svog cilja, podizanja svoje vlasti i postignuća svog prestiža u svijetu, kao i uništavanja svojih protivnika.

Nadalje govoreći o socijalizmu i antiklerikalizmu veli da talijanski antiklerikalizam nije išao samo do polovine puta nego je težio da duhovni jaram crkve potpuno skrši, neumorno je tražio oslobođenje države od crkve. Tvrdi da ni u jednoj zemlji nije stvar katoličke crkve tako loše stajali kao u talijanskim masama, i to baš tamo gdje je bila kolijevka papstva.

Papstvo se osjećalo nemoćnim prema svim tim svojim protivnicima koje je trebalo pošto po to uni-

štiti, a to je postiglo tek dolaskom fašizma na vlast. I baš u tom leži značaj tog sporazuma koji je silno ojačao moć rimokatoličke crkve a koja je već bila na izmaku.

Katoličanstvo u Italiji, prije dolaska fašizma na vlast, moralo se potpuno modernizovati i prilagoditi socijalnim težnjama naroda, ali poslije sporazuma ta potreba je otpala. Njemu je produžen njegov pravi srednjovjekovni život.

No ukoliko je Vatikan, osećajući svoju slabost, bio prinuđen na sporazum toliko je i fašizam iz istih i još gorih razloga morao poći u zagrljaj rimokatoličkoj crkvi. Fašizam je tim sporazumom htio pokazati inostranstvu kako iza njega stoji cijelo talijansko pučanstvo, a naročito je išao za tim da sporazum sklopljenim sa papom stekne simpatije i moralnu podršku inostranih katoličkih krugova.

.....

VJERA

Danas je jedna činjenica iza koje stoji čitava prošlost svijeta odkako on postoji, da na kugli zemaljskoj ne postoji čovjek, kao sastavni dio naroda, koji ne bi imao svoju vjeru.

Istina ima danas mnogo ljudi koji se nazivaju »bezvjercima«. Oni to bezvjerstvo svoje ističu redovno onda kada u taj pojam uzimaju koju od danas raširenih i po svojim pristalicama jakih vjeroispovjesti, kršćansku svih mogućih frakcija, muhamedansku, budističku i t. d.

No dok je to istina, jednaka je neoboriva činjenica da i ti bezvjerci, običnim našim govorom nazvani, imaju svoju vjeru — vjeru svoga vlastitoga »ja«. Kako je čovjek individualnost po kojoj se onaj vlastiti »ja« javlja u mnogobrojnim niansama, tako je i vjera tih bezvjeraca označena prema njihovoj individualnosti

u bezbroj niansi. Jedni pretstavljaju Boga, kao vrhovno biće, u panteizmu, drugi u materijalizmu, treći u naturalizmu i t. d., dok konačno oni koji se u ovakove kategorije ne mogu svrstati pretstavljaju tu teoriju božanstva, dakle iz zadnjeg regulatora početka i svršetka, u svom ličnom »ja«. Oni vjeruju u svoju ličnost. Prema tome isključujemo uopće ovu riječ bezbožac jer ona u stvarnosti ne postoji.

No pretpostavimo da ima takovih bezbožaca koji isključuju općeniti pojam Boga kako ga shvaća kršćanska vjera - Boga začetnika svega što postoji, Boga zadnju instancu pravde; i ti nazvani bezbošci tvrde da jedna pravda na svijetu postoji, koja do svoga izražaja dolazi kad tad prema onoj narodnoj: »Bog ne plaća svake subote«.

Prema ovih par, sumarno iznesenih, misli od iskona pa do danas čovječanstvo je suglasno da postoji jedna viša sila, kao upravitelj ovoga što mi zovemo »svijetom«.

Od najranijeg dakle početka čovječanstva pa do danas nalazimo vjeru, kao potrebu čovjeka, koji postavlja iznad ljudi jedno biće, koje mora dovesti u sklad prema izvjesnim zakonima ono što mi u životu ljudi, zbog njihove sklonosti na zlo, zovemo neskladom. Javni moral, i kad u Boga ne bi vjerovali, morao bi stvoriti Boga kao neophodnu potrebu sastava čovjočje biti, — sastava od duha i tijela.

Istina čovječanstvo je tijekom vremena tog Boga sebi predstavljalo u neizmerno mnogo niansi. Od najprimitivnije forme fetišizma (vjerovanje u razne predmete) do vjere u jedno duhovno najsavršenije biće. Prvi koji se usudio zbaciti sa prijestolja božanstva materiju (stvar) bio je grčki mudrac Sokrat. On je učio društvo u kojem se kretao, da kad je neodoljiva činjenica vjere u Boga onda se njega ne smije poimati u krokodilu, Nilu, raznovrsnim životinjama, krasnim mramornim srebrnim ili zlatnim kipovima, nego se Boga mora i jedino može zamisliti daleko nad običnom materijom, mora ga se zamisliti u duhu. Do te velike filozofske istine došao je Sokrat na osnovi proučavanja sastavnih dijelova čovjeka, tijela i duha. Tijelo kao materija propada a duh kao neraspadiv ostaje u djelima koja je stvorio. Napominjem ovdje odmah da mimoilazim ovdje vjeru odabranog naroda izraelskog koji je u tom konglomeratu raznih vjera jedini sačuvao vjeru u jednoga Boga i to Boga nevidljivoga — duh — za razliku od vjere ostalih naroda, koji svi bez iznimke vjernju u više bogova i to bogova načinjenih od tvari.

Izraelski dakle narod nosi vjeru u jednoga Boga vječnoga i nepromjenivoga. Sokrat nekako 400 god. prije Krista iznaša među mnogobošcima vjeru u jednoga Boga vječnoga i nepromjenjivoga. Po ondašnjim zakonima Sokrat je bio osuđen na smrt, da ispije čašu otrova, jer je svojim naukom kvario mladež i izvršao ruglu bogove od mramora, zlata i srebra. Sokrat je umro ali njegova nauka je ostala. Njegovu su nauku usavršili i dotjerali učenici i nasljednici

Platon i Aristotel. Zato grci poslije u podizanju kipova svojim bogovima postavljaju i jedan božanski kip sa naslovom »Bogu nepoznatome«. Naišavši na ovaj kip Pavao apoštol propovjeda u Ateni grcima baš toga njima nepoznata Boga. Ne u istinu Boga od mramora, zlata i srebra, ne u obliku mrtve materije, nego navještava pravoga Boga, Isusa Krista raspetoga.

Židovi su dakle podržavali vjeru u jednoga Boga, koji im je kako nas uči cijelo Staro i Novo Sveto Pismo od vremena do vremena slao posebne ljude, da ih drže u toj vjeri, da ne bi i oni, našavši se u moru neznabožaca, sami zastranili, a kako su to već pokazali za puta po pustinji dok sa od njih za neko vrijeme odjelio njihov duhovni vođa Mojsije.

I kad se navršilo vrijeme poslao je Bog svoga sina Isusa Krista, da čovječanstvu objavi cijelu istinu, po kojoj tko se bude ravnao, udovoljiće zakonu, pravdi, udovoljiće Božanstvu, ili pak obratno i prema tome doći pred sud vječne pravde.

Isus Krist je dokumentovao svoje božanstvo svojim rođenjem životom i smrću a napose svojim božanskim uskrnućem.

Naš narod je duboko vjerski osvjedočen i njegova je bit usko povezana sa njegovom vjerom.

Dok mi ovo tvrdimo naglašujemo, da ni Krist, ni Njegovi apoštoli kao i njihovi učenici, barem u prvim vijekovima dok je crkva Kristova bila čista od svake svjetovne i materijalne natruhe, nijesu od vjernika tražili ono što je nemoguće. Kad bi Krist naime od nas tražio ono što je nemoguće i uz tako rekuć teške uslove neispunjivo On bi nas bio postavio u položaj koji nadmašuje našu ljudsku snagu i prema tome unapred nam onemogućio, ili samo rijetkim uslovio ono što On od nas traži.

Napose Krist nije tražio od svojih vjernika da se odreknu svoje narodnosti, svojega jezika i svojih prirodnih prava. On je naime rekao svojim učenicima: Hajte i naučavajte sve narode krsteći ih i t. d. i t. d.

Nauka Kristova ne isključuje od blagodati, koja ona donosi, nikoga, osim vjerskih principa koje je On po Starom Zavjetu utvrđuje ili kao još nepoznate ljudstvu objavljuje, niti išta drugo traži.

Nauka Kristova uslovljava slobodan razvitak svakom narodu po njegovim narodnim zahtjevima pa je ona po tome postala, uzimajući u obzir svaki duševni i tjelesni pojav jednoga naroda, božjim zakonima uskladen, sinteza duševnog i tjelesnog razvitka bilo kojeg naroda uklapajući savršenstvo pravice, reda, ljubavi i sreće. Ovako gledana i pojmana vjera ona je zaista nužda, koja kad od Boga ne bi bila nama obavještena, mi bi je morali stvoriti.

Svima želimo sretne
uskrsne praznike.

Pelješka tragedija

I.

U samoći gluhe noći
Dvoje eno zagrljeno
Teška bol im riječ uze
Tu govore samo suze.

Sudbina vaj, hoće sl'jepa
Na dvoj' srce da rasc'jepa.
Konac vide gorkog raja
Prekinućem zagrljaja,

Al' ih sili b' jeli danak
Na nemili na rastanak.
Izljube se zadnjom gorko ;
„Svršeno je! Zbogom Zorko!“
Ona zamr' je ime slatko
Zaustivši: „Vlat....“

II.

Dvanaest je dugih ljeta
Da popovske nosi halje:
Sad ga biskup za župnika
U rodno mjesto šalje.

Za sve vr' jeme podnio se
Svešteniku k'o što liči,
I danas se eto cijela
Biskupija njime diči,

Al on premda popraćen je
I svjedodžbom ponajboljom
On osjeća, ipak nuždu
Oružat' se čvršćom voljom

Ta tu mu je ljubav prva
Umrtna nek se čini,
Ali ona stalno tinja.
Negdje srca u dubini.

Jer prem mu je sveštenikom
Babu štovat, ljubiti ga;
Poštuje ga - istina je
Al' ne može da ljubi ga.

Tvrdočlavošću očeva ga
Nagna korak ne očajni,
„Ja ti Zorku uzet ne dam.“
Prosjačice neću k sebi;

Jer inače nit' ti sin mi
Nit' ja više otac tebi.“
I Zorka je udala se
Nit' za mila nit' za draga
Kruhoborca — dok napokon
Nužda u sv'jet nagnala ga.

Koliko je godir puta
Njen ju tišt'o udes zao
Toliko joj puta njen je
Slatki Vlatko na um pao.

A kad ču da doskora će
Ljubavnika gledat' svoga
Poduze je vrući plamen
Starog žara ljubavnoga.

Ma koliko ljubila ga
Udovica živa sada,
Položaj mu znajući teški
Susret bi mu izbjeći rada.

Nu kad svane blagdan koji
I završne zvona uz to
U crkvu je — ko da spriječi,
Vuče silom srce pusto.

Pa kad prvi glas mu čula
Na klupicu klonula je
Bez svijesti, ali srećom
Kratko vrijeme to potraje.

Nasta malo komešanje
Što izbjeglo ni njem nije
Zbunilo ga nenadano,
Al' uzbunu vješto krije.

Bježao je; ali ko će
Izbjeći oka susretaje
Osjeć'o je da s udarom
I otpor mu malaksaje.

Stara ljubav novim žarom
U njedrima uskrsla mu
Sve razloge, sve obzire
Sažijući na svom plamu.

Pa susretaj oka jedan
Za sporazum dosta bješe,
Na sastanak prve noći
Po tom trajni da se riješe.

Ah ljubavi rajsko voće
Gorko li si u bojazni
Osobito kad se stale
Čukat neke i sablazni.

Ali pravog bez dokaza
S opreznosti nešto više
Sjetiše se i opet se
Ljubavnici primiriše.

Ali uz sav oprez njini
Nadošlo je nešto kobna,
Jao! k'o da grom ga šinu,
Kad mu kaza da j' prisobna.

Kako dasad tom doskoči.
Kome tajnu da povjeri?
U tom svome tudem selu,
Gdje svi misle o nevjeri.

Nenadnja mu zasl'jepila
Zamagljene vjerom oči;
U sl'jepilu nade način
Kako svemu da doskoči.

III.

U samoći burne noći
Dvoje eno - podlakćeno.
Kud će bijedno u nijedno
Ovo doba - gluho, tmurno
Tako žurno!

Il su sjene prividene
S' onkraj groba?
Al' stupaj je što ih odaje
A i očaj taj odlučni,
Što ih na put goni mučni.

Munja put im pokaziva
Prođu dalji nedogledne
Ne izmjeniv riječi jedne.
Nit' susretnuv ikog živa.

Zatim stazom skrenu s puta
U do u sred krša ljuta.
Tu njih dvoje sada zasta
Stoljetnoga ispod hrasta

Sjednu. Skupa proliv suze
Dragi dragoj zborit uze:
„Uprav ovdje zatek' o te
I prvi ti cjelov ote“.

O raju tad sanjao sam.
Ni na kraj mi tad pameti
Da će biti smrtonosan
Slatki cjelov taj oteti.

S njega nam je mrijeti eto
U najljepšim godinama.
Ah ne! nije ljubav sama,
Moj je babo za sve kriv to.

On prikrati nama dane,
Na nj će kletva s nas da pane
Ubija nas umah troje!

Našem srcu, bijedno koje
Domalo će prestat tući,
Osudu će izreć ljudi,
Al' su lažni ljudski sudi.

Sudiće nam Sveznajući
Zorko moja, Zorko bijedna,
Al' ako si podnijet vrijedna
Tu sramotu, ti se vrati.

Ja, ja moram tu ostati.
Sad znaj, na vjek za nas dvoje —
Znaj, da na vjek svršeno je!
Otpi. —

Iz ruke mu pehar uze,
Vlatko srećo, srećo Vlatko
S tobom mi je i mrijet slatko!
Ispi do dna preostalo,

I zanijem sve domalo.
Nebo zatim munjom planu;
Grad, gromovi zaintče.
„Zar i samo nebo plače
Na tu ljubav otrovanu!“

Još jedan dokaz

Progonstva svećenika Frue

Talijanska štampa nastoji, a pogotovo u zadnje vrijeme, prikazati kako u Istri ne postoje progonstva našeg naroda. I ako su već cijelom svijetu poznate patnje naše neoslobodene braće, a i unatoč mnogobrojnim primjerima i dokazima, talijansko novinstvo to poriče.

Kako Talijani poštuju prava i običaje naše braće u Istri pokazuje nam slučaj svećenika Don Atilija Frue, koji je na sebi osjetio sve metode talijanske svjetove i crkovne vlasti.

Don A. Frua rodom je iz Omiša kod Splita. Star je 36 godina, gimnaziju je svršio u Splitu, a bogosloviju u Zadru. Od zaređenja pa sve do god. 1927 boravio je po raznim samostanima u Italiji. Imao je želju da služi kao svećenik među našom braćom u Juljskoj Krajini stoga je došao početkom 1927 god. u Rijeku kod biskupa Saina, koji mu je na njegovu molbu povjerio župu Veli Brgud sa okolnim selima. U novoj župi postao je za kratko vrijeme od naroda obljubljen jer je narod u njem vidio pravog narodnog pastira, čovjeka koji je shvaćao njegove duševne i materijalne potrebe.

Župnik Don A. Frua unatoč zabrane biskupa Saina čitao je misu u hrvatskom jeziku i tako došao sa biskupom u sukob, koji se iz dana u dan sve to više zaoštravao. Biskup mu je preporučio da već počne sa talijanskim propovjedima i latinskim pjevanjem, ali župnik Frua nije popuštao, odgovorivši mu da narod tada ne bi dolazio u crkvu i da ti jezici nisu narodu razumljivi. On je bio u svome radu nepopustljiv i tako postao, kako biskupu tako i fašistima opasan i neugodan.

Ukloniti ga se moralo pošto po to i bi odlučeno proglasiti ga ludim. Vrebalo se na njega dugo vremena i tražila zgoda da ga se zatvori u ludnicu. Tek u mjesecu septembru pružila im se prilika jednom zgodom kad se vraćao sam kući da ga na prevaru jednim automobilom u pratnji policijskih agenata ugrabe. Rečeno mu je da mora poći s njima u Rijeku da ga se na kvesturi presluša. Protiviti se nije mogao i tek kad se auto zaustavio pred ludnicom postalo mu je sumnjivo, a kad su ga predali služiteljima ludnice postala mu je cijela stvar jasna. Dovedi su ga među mirnije luđake, među kojima je u najvećem strahu, užasu i očaju proveo cijelu noć. I sam liječnik, koji ga je sutradan pregledao, uvidio je da ima pred sobom potpuno normalnog čovjeka, ali pustiti nije ga smio jer je i on bio obavješten o čemu se radi.

No ipak kad se na sve zahtjeve i potraživanja nije moglo dobiti od liječnika certifikat da je župnik Frua lud, nakon dvomjesečnog boravka u ludnici bio je pušten i odveden u zatvor. Ali nesretni svećenik usljed teških tjelesnih i duševnih patnja u ludnici bio

se razbolio od upale porebrica tako da je i nadalje morao ostati 4 mjeseca u bolničkoj sobi ludnice radi liječenja. Kad se malo oporovao pala je odluka da se svećenik Frua protjera iz Italije jer da je jugoslavenski podanik.

O tom je bio obavješten naš konzulat na Rijeci koji ga je dao prevesti u sušačku bolnicu radi daljnijeg liječenja od teške bolesti.

Kada se oporavio dao je putem sušačke »Naše Sloge« ovu izjavu:

„Razumnim osobama: Novine su pisale nešto o meni ovih dana ali ne sasvim točno, zato će biti dobro da — premda bolan i u krevetu — radi općenitog dobra — jer inače ne bih ni umočio pero — rečem što je na stvari i po domaću, jer me bole pluća.

Mene baciše u ludnicu, ljubav prema čovječanstvu i socijalna skrb kakva je u realnosti,

.
O tome je tu nedavno (»Politika« od 11 III) krasno te učeno pisala M. Ilica Topalović, kojoj ja iz svega srca čestitam i stišćem ruku. Pa to svi znadu. Kad je starešinstvo prezrelo moj humanitarni rad, uprav u času kad sam osobnom pogibelju, ali sigurnim oružjem bogoslovne i sudačke znanosti te kršćanskom — mislim — ljubavlju, spasio brata iskrnjega, ja sam, sakupivši povijest i sve ono, što sam u 20 godina s rimskom crkvom doživio, rekao da ja u duhovnim stvarima — kao što kaže i sv. Pavao — ne vjerujem u nikoga drugoga nego samo i jedino u onu veliku dušu: Isusa Krista i odijelih se s narodom od Rima. Čim sam to rekao država se prestrašila da joj ne otmem kormilo, a crkva je vidila da je nišan pogođen. Da ne propadnu, poslužilo se krivom svjedodžbom dra Mavrovića, koji me nije ni pregledao i došao je automobil i sa mnom u ludnicu, gdje me zakvači »porebrica«, koja me eto već 5 mjeseci drži prikovana uz krevet. Ali je liječnička znanost rekla svoju.

Ja nijesam Hartmann; ali što su i što hoće talijanska država i rimokatolička crkva u svojoj državi, u Istri i van nje, to je svakome poznato i ne treba pisati knjige.

.
„I vrata paklena je neće nadvladati“, jer se to može reći i za nepropadljivo zlo koje će trajati do konca svijeta, a čija se realnost razlikuje od istine. Ali spoznaja i ljubav će sjediniti sve i vjernici će naći put kojim je ći, a država će učiniti svoju dužnost.

* * *
I ovaj zločinački postupak prema jednom svećeniku, koji je poštivao prava i svetinju jednoga naroda, primjer je i dokaz kakve sve blagodati uživaju naša braća u Istri pod okriljem matere Italije.

† ZVEZDOSLAV DOMAZET

Dneva 18. marta o. god. umro je u Splitu u 25 godini života Zvezdoslav Domazet podnarednik vojne Mornarice u Divuljama.

Bio je vatren i idealni nacionalista, tako da je već u svojoj ranoj mladosti stupio u redove jugoslavenskog Sokola. Prije redovitog rekrutovanje prijavio se kao dobrovoljac u jugoslavensku vojsku i to u vojnu mornaricu. Izlozivši se u mladim godinama velikom naporima i trudu zadobio je neizlječivu sušicu, koja ga je nazad 2 godine potpuno bacila u krevet. I ako je mladenačkim tijelom dnevno venuo, ipak je njegov duh bio uvijek vedar i pametan. Videći da se mora seliti sa ovog svijeta zaželio je da umre u narodnoj starokatoličkoj crkvi. U tu svrhu nazad tri mjeseca na svom bolesničkom krevetu potpisao je izjavu prelaza i zaželio da mu starokatolički svećenik podijeli utjehe kršćanske vjere. Na blagdan Gospe Kandelore primio je sv. Pričest i Posljednju Pomast, a dva sata prije smrti videći da se mora seliti u vječni život, zaželio je da mu starokatolički svećenik bude pri smrti. Njegova je želja bila ispunjena i on je pri potpunoj svijesti prateći umiruće molitve svećenikove sa kršćanskim mirom i pokojom ispustio svoj neumrlu duh i poletio među zvijezde slave, gdje vlada vječni mir i pokoj.

Na blagdan sv. Josipa, uz krasno pramaljetno sunce, bio mu je veličanstven sprovod kojemu su sa tri glazbe prisustvovali njegovi drugovi vojnici, Sokoli, starokatolici župe Split, te veliki broj njegove rodbine i prijatelja.

U starokatoličkoj bogomolji sa dirljivim riječima s njime se oprostio župnik g. Niko Petrić.

Slava Ti i čast naš nezaboravni Zvezdoslave.

Još jedan pater Jozafat

Na dan Sv. Save o. god. dijelile su u ovdašnjim osnovnim školama djeci uz minimalnu cijenu slike: Karadorda, sv. Save i Prestonasljednika Petra. Jednom ovd. rimokatoličkom kateheti nije bilo to po volji, pa je nagovarao djecu da ne uzimlju slike Sv. Save, jer da je on hrišćanski svetac, a što više zaprijetio je djeci da će, svakom onom koji kupi, dati slabu ocjenu iz vjeronauke. Ovaj vjeroučitelj i nadalje vrši u školama dužnost, njemu se i nadalje povjerava omladina naše, krvlju otkupljene i na kostima naših najboljih sinova sazidane nam domovine.

UPOZORENJE.

U Splitu možete dobiti „Novu Zoru“
u trafici: J. GIGOVIĆ.

O valjanosti starokatoličkih brakova

Odgovor Dr. I. A. Ruspini-u

Pod gornjim naslovom napisao sam članak u broju 1. ovogodišnje »Nove Zore«, na koji je članak pod istim naslovom odgovorio veleuč. Dr. I. A. Ruspini u br. 10. „Katoličkog Lista“.

Pošto je predmet veoma važan, za to smatram nužnim, da se razbistre pojmovi i razjasne moje tvrdnje, jer g. Dr. Ruspini izgleda, da nije ili neće da shvati ono što sam ja ustvrdio i što je bila svrha mojem članku. Ja sam napisao: „Starokatolički brakovi jesu i pred državom valjani i dopušteni sve dotle dok se pravomoćnom presudom civilnih sudova ne dokaže, da su nevaljani“. Naprotiv veleuč. Dr. Ruspini niječe starokatoličkim brakovima koli njihovu valjanost, toli njihovu dopuštenost, jer da im na putu stoji za državno područje neraskinuti ženidbeni vez.

Kod svakog braka treba razlikovati valjanost od dopuštenosti, jer jedan brak mogao bi biti dopušten, ali nevaljan i obratno. K tome ta dopuštenost i valjanost razlikuje se za crkveno i za državno područje, jer jedan brak mogao bi biti valjan i dopušten za crkveno područje odnosno vjeroispovjesti, dočim za državno područje nedopušten i nevaljan. Stoga razloga sve one brakove, koji su sklopljeni u propisanoj formi, državno zakonodavstvo priznaje, da su valjani i dopušteni sve dotle, dok ih nadležni za državno područje sud ne proglasi nevaljanim. Na temelju toga moja je tvrdnja ispravna, a to je izrlčito potvrdio i Državni Savjet kao vrhovni upravni sud sa svojom presudom od 30. 4. 1930. br. 23911.-28.

Naprotiv veleuč. Dr. Ruspini htio bi da starokatolički brakovi budu nevaljani i nedopušteni i u tu svrhu zahtjeva, da se proti vjerenicima, svjedocima i župniku postupa po §§ 290, 295 i 399 krivičnog zakonika. I to on zahtjeva i ako mu je dobro poznata citirana presuda Državnog Savjeta i Riješenje Ministarstva Vjera od 10. 4. 1926. br. 1604. koji kaže „da za unutarne crkveno područje vjere i savjesti nema zakonskih zapreka njegovu opstanku i djelovanju“, a to drugim riječima znači da nema nedopuštenog i krivičnog djela. Pa to potvrđuje i od njega citirana presuda Stola Sedmorice, koja niječe valjanost navedenog braka i to samo pro foro externo, dočim pro foro interno t. j. crkveno područje vjere i savjesti priznaje, da je brak valjan i dopušten. U tom smislu ja sam aplicirao § 23 K. Z., a da je ta aplikacija ispravna to nam najbolje dokazuje naknadno objašnjenje Ministarstva Pravde za višebrojne muslimanske brakove, koji se ne mogu pozvati na zakonsku odgovornost radi bigamije, jer njihovo vjersko pravo dopušta višeženstvo. Prama svemu ovome o kakovom krivičnom djelu ne može biti ni govora i zato većina državnih tužioštva ne uzimlje ni postupak one dojava što ih rimokatolici iznose proti dopuštenosti starokatoličkih brakova.

Ali ja sam ustvrdio, da ne samo što su starokatolički brakovi pred državom dopušteni, već da su oni i za državno područje valjani. Tu moju tvrdnju dokazujem na slijedeći način: Sva ona prava što ih državno zakonodavstvo priznaje katoličkoj crkvi u bivšoj Austriji prije Vatinkanskog Sabora (1870), ta su sva prava jednako prešla i na rimokatoličku i na starokatoličku crkvu, jer poslije proglašenja nove dogme o svevlasti i nepogriješivosti rimskoga pape, katolička se je crkva podijelila u rimokatolički i starokatolički ogranak katoličke crkve. Ako dakle rimokatolička crkva ima prava zakonodavstva i sudbenosti u ženidbenim stvarima i za građansko područje, onda to pravo pripada i starokatoličkoj crkvi kao jednom ogranku katoličke crkve. Inače starokatolici bili bi vani zakona ili bi se morali pokoravati vjerskim zakonima druge crkve. Ovo logično i ispravno stajalište naše državne i upravne vlasti u praksi priznaju potpuno poštujući uvjerenje i slobodu pojedinih priznatih konfesija.

Međutim ovaj labirint u koji su nas doveli razni vjerski zakoni i privilegiji biti će skoro ukinut, jer sada se izrađuje novi opći građanski zakonik na kojem rade naši najbolji pravници i državnici i zato sigurno novo bračno pravo neće stajati na stanovištu tridentinskoga sabora iz 16 vijeka i austrijskog građanskog zakonika iz početka 19 vijeka, već biti će jedinstveno, napredno i pravedno, tako da će biti ukinuta sva privilegija jedne vjeroispovjesti nad drugom. U tome Hrvatska Starokatolička Crkva već je izjavila svoju nauku tvrdeći: „Nerazriješivost braka u mnogo slučajeva protivi se zdravom razumu, sv. Pismu i socijalnoj pravdi, i zato kod tih slučajeva brak se može razriješiti i nedužna stranka ponovno oženiti. Ženidba ima ne samo vjerski, već i društveni karakter, i zato državi se ne smije nijekati pravo zakonodavstva o valjanosti brakova i uređenju bračnih odnošaja.

Niko Petrić, konzultor.

GRUBIŠIĆ & COMP.

ŠIBENIK

Špediterska poslovnica i pomorska agencija

Telefon 43 i 24.

Brzjavici: Cianamid.

Josip Marinč

Trgovina uljanih podmorskih boja
i kemičkih proizvoda
— Šibenik —

ŠIME ANTIĆ - ŠIBENIK

Trgovina manufakturnom robom
Veliki izbor šifona, zefira, trikotaže itd.
Cijene vrlo umjerene.
Posluga brza, tačna i solidna.

MORAMO OSUDITI

Pod ovim naslovom uredništvo „Katolika“ osuđuje Sokolsko Društvo u Šibeniku, što je u korizmeno doba, kad crkva svojim vjernicima zabranjuje sve bučne zabave i plesove, priredilo svojim članovima i članicama »plesni vjenčić«.

Nećemo se uplitati u ovu čisto internu stvar Sokolskog Društva, tim više što je ono već i odgovorilo »Katoliku« koji unapred prorokuje, skoro u formi tvrdnje, kako svjesni katolički roditelji neće dozvoliti svojoj djeci da budu članovi toga društva.

Mi ćemo samo upozoriti na dosljednost kojom radnici oko »Katolika« raspolažu.

Dok oni u pomenutom br. 8 od februara podižu svoj glas osude na priredbu Sokolskog Društva, dotle zagrebačka „Hrvatska Straža“ koju sigurno i gospodin urednik Jofe redovno čita, u svojem br. 56 od 10. marta o. g. na str. 4 u prvom stupcu donajša ovaj naslov: »Pozivnice za plesno veče centralne akademijske menze«. Šta dalje slijedi neka gosp. urednik čita.

Dakle tako je: Rimokatolički list »Hrvatska Straža« štampa pozive i daje upute na plesno veče u Zagrebu. — Rimokatolički »Katolik« protestira da Sokolsko Društvo u korizmeno vrijeme drži plesni vjenčić.

Nemojte gospodine uredniče mimoći onaj pasus u »Hrvatskoj Straži« u kojem se kaže doslovce ovako: »Pozivnice za plesno veče Centralne akademijske menze u Esplanadu«, na 14. marta 1931. razaslat će se ovih dana«. Ovaj je datum važan.

Zaista treba velika glava, da se ova doslijednost može razumjeti.

Tko tebe kamenom ti njega kruhom

Nacionalno, kulturno i ekonomsko stanje naših sunarodnjaka u „zlatnom okviru“ majčice Italije svakom je vrlo dobro poznato. Naše su škole zatvorene, učitelji protjerani a svećenstvo proganjano. Imanjima, u koliko već nisu otišla na bubanj, prijeti prisilno razvlašćenje. Sva naša kulturna i ekonomska udruženja već su odavna raspuštena i t. d. i t. d.

O bilo kakvim našim knjigama ili novinama nema ni govora, a kod koga bi se takova šta našlo taj mora da ispašta neoprostivi grijeh svog slovenskog porekla. Materinska riječ svukud je zabranjena, pa i na svetom obiteljskom ognjištu a isto tako ni u crkvi im ne dadu na svom jeziku Bogu se moliti.

Medu nama ima još i danas takovih koji sve to ne znadu ili hotimično neće da znadu. Prelaze preko svih tih strašnih činjenica, zločina koji se vrše nad našom braćom, pa podoše i tako daleko da potpomažu tudina davajući mu zarade i naš novac. Obraćaju se otudenom Zadru, kao da u našoj domovini nema slogova i štamparija. Daju Zadru da im štampa „Mali Katekizam“, bojeći se valjda da u nas ne bi bio vjerodostojan ili

I ovaj, u Zadru štampani *Mali Katekizam*, daje se djacima nekih naših škola s preporukom kao najbolji i najvjerodostojniji. Na pročelnom listu tog Malog Katekizma stoji:

Mali Katekizam odobren za poučavanje kršćanskog nauka u crkvi i školi od *Prečasnih Ordinarijata Dalmatinske Crkvene Pokrajine*.

Novo izdanje pregledano i ispravljeno.

A S

cijena dinara 3,50

Tisak Spiro Artale ZARA 1930.

Pošto znamo da u ITALIJI ne postoji ni jedna hrvatska ni slovenačka škola, a znamo da se tamo ni u crkvi Bogu ne moli, a još manje poučava na našem jeziku, to nam je i suviše jasno da je navedeni udžbenik nareden i tiskan isključivo za naše (u Jugoslaviji) škole. EVALA IM? I još vele da nismo nacionalni!

Razne vijesti i dopisi

DOBROVOLJNI PRILOZI

Župnom Vijeću starokatoličke crkve u Šibeniku priložili su sledeća gg. doprinose:

Dr. M. Kožul din. 1000, Grubišić Josip din 1000, Bujas Grgo din. 100, Belamarić Serafin Din. 100. D. Lambaša din. 50. D. L. r. z. din. 200, Ivan Gojanović din. 100, Ante Frua trgovac din. 200, M. S. din. 100, Trinajstić din. 20, N. F. din. 50, Zvonimir Mirković din 100, J. Peran din. 50, S. D. din. 100, Iva Grubišić din. 1000, B. F. din. 50, Krešimir Biskupović din 60, Dr. N. Subotić din. 500, Subotić Stevo din. 100, Milorad Pecelj din. 100, N. Beader din. 20, Torić Jakov brodograditelj din. 1000. Hvala!

EUHARISTIČKI KONGRES NA OTOKU RODOSU. Povodom odluke Vatikana da ove godine održi euharistički kongres na ostrvu Rodosu, grčka je javnost jako uzbudena. Grčka štampa se pita da li Vatikan smatra otok Rodos afričkom pustinjom, a ne otokom na kojem je grčko stanovništvo pravoslavne vjere. Otok Rodos je dio teritorije grčke carigradske patrijaršije. Nadalje štampa veli, da nije onda čudo što će već postojeći jaz između katolika i pravoslavnih biti sve dublji, nakon ovakova rada Vatikana.

NENACIONALAN POSTUPAK RIMOKATOLIČKOG ŽUPNIKA. Povodom poslanice zagrebačkog metropolite Dr. Bauera održane su na dan sv. Josipa po crkvama molitve za našu progonjenu braću u Istri. No i tom prilikom bilo je iznimaka. Subotičko svećenstvo bilo je vjerovatno jedino koje se tom pozivu, naredbi nije odazvalo. Ono je tom prigodom zauzelo zaista jedan nerazumljiv stav.

Društvo „Istra“ sastojeće se od članova izbjeglica iz neoslobodenih krajeva zamolilo je nedjelju dana prije župnika Franju Fata da bi i on održao molitve. Na ovu zamolbu odgovorio je pomenuti župnik pretstavnicima društva da on ne može odobriti da se održe molitve u crkvi, jer da za to nema odobrenje od subotičkog biskupa Lajče Budanovića, a da ga poslanica nadbiskupa Dr. Bauera ne veže obavezom jer da subotička biskupija spada pod vlast nadbiskupije u Kaloči.

Pošto je poznato da je i biskup subotički naredio svim župama svoje biskupije da se postupa u smislu pomenute poslanice, jasno je da je i ovom prigodom lično raspoloženje gospodina Franje Fata igralo glavnu ulogu, kao što je to bilo i prilikom zadušnice za mučenika Gortana. I tom prilikom ga je društvo Istre zamolilo da održi zadušnice ali im nije udovoljio.

Biće da za novosadskog župnika Fata naša braća slovinci u Istri nisu braća, već neko drugi.

ŠTA VELI ŠVICARSKA ŠTAMPA O NAŠOJ BRAĆI U ITALIJI. „*Courier de Geneve*“ piše: Narodne manjine pretstavljaju ozbiljno pitanje za uravnoteženje Evrope. To bi se pitanje moglo riješiti jedino na taj

način, kad bi države u kojima žive manjine bezuvjetno poštovale njihove pravice i narodne običaje. No staro plemensko neprijateljstvo i mračni neki nacionalizam protive se takovom riješenju.

Slavenska narodna manjina, nastavana u krajevima koji su pripali Italiji, već je odavna za fašistički režim predmet progona. Državne vlasti pokušavaju silom slavenskom pučanstvu naturiti talijanski jezik, ali se narod svom silom odupire tom odnarodivanju. Nema besplodnije i gluplje stvari nego zabranjivati jednom narodu njegov materinski jezik. Samo skrajnje zaslepljeni nacionalista prihvaćice se takovih sretstava koja tjeraju jedan narod u zdvajanje i draže ga na najžešći otpor. Zabranjivanje slavenskog jezika i oduzimanje njegovih prava najbolje je sretstvo da odnarodivanje ne uspije.

ZADAR UMIRE. Posebna potpora koju talijanska država daje gradu Zadru produžena je na slijedećih nekoliko godina. Talijanska štampa objavila je govor dalmatinskog poslanika Dudana, kojim je pomenuti upozorio talijansku vladu na veoma kritičan položaj Zadra, ističući da je Zadar osuđen na smrt ne uzme li ga Rim pod svoje okrilje. Zadarsko zalede potpalo je pod Jugoslaviju i tako sada Zadar nema od čega da živi, stoga je dužnost rimske vlade da ga potpomaže i tako popravi veliki grijeh kojim je dozvolila da se Dalmacija tako raskomada.

I mi se slažemo sa tvrdnjom talijanskog poslanika. Zaista je počinjen grijeh nad Zadrom kad ga se otrglo od njegovog prirodnog tijela *Jugoslavenske Dalmacije* uz koju mu je jedino moguć život.

TUŽBA PROTIVU STAROKATOLIKA. Državno odvjetništvo u Šibeniku podnijelo je Okružnom sudu tužbu protivu Mivivoja Grubišića glavnog i odgovornog urednika našeg lista, te protivu Dra. Dragutina Tomca advokata u Zagrebu, Milana Dobrovoljca (Žmigavca) u Dugom selu, Nike Petrića konzultora H. S. C. u Splitu, radi raznih članaka odštampanih u »Novoj Zori« br. 5 od pr. god. Ujedno su tuženi i zastup. urednika kao i štampar. Optuženi su dali već svoje odgovore, kao i prigovor na tužbu, pak se sada očekuje glavni pretres, za koji vlada veliki interes u našem gradu. Ovo bi bio, poslije zagrebačkog procesa Zagorac-Dr. Bakšić, još jedan vrlo interesantan proces na kojem bi se imala da pretresu razna crkvenopolitička i historijska pitanja.

Kao branioci fungiraće na ovom procesu više poznatih advokata.

Širite „NOVU ZORU“

Knjige i listovi

GRGUR NINSKI, hrvatski katolički kalendar za god. 1931 izdanje Biskupske kancelarije H. Starokatoličke Crkve prigodom prve sedmogodišnjice starokatoličke crkve u Jugoslaviji. Ilustrovan mnogim slikama iz života starokatoličke crkve u našoj državi, i njenim statističkim podacima. U njemu se nalaze svi važniji datumi starokatoličke crkve od 1870 god do danas. Cijena kalendaru din. 10; a može se nabaviti u svim zagr. knjižarama i Biskupskoj Kancelariji Starokat. Crkve, Zagreb Gundulićeva 49.

S MOJIH GUSALA, od Pere Kodžobašića Ljubušaka. Ciklus patriotskih pjesama posvećene Nj. V. Kralju prigodom svečanog posjeta gradu Zagrebu. Pjesnik Ljubušak dao je u svojim pjesmama posvećenim Nj. V. Kralju, Kraljevskom Domu, Domovini dubok izražaj svog patriotskog osjećaja. Knjiga je ilustrovana slikama iz Kraljevskog Doma i prirodnih ljepota naše domovine. Štampana na 64 stranice, meko vezana, Naručbe prima Priv. Knjižica „Beriš“ Zagreb Boškovićeva 17-II. Cijena din. 15.

AUS DER KIRCHENPOLITISCHEN VERGANGENHEIT DER KROATEN. Stjepan Zagorac Sušak. Ovom svojom brošuram htio je poznati pisac Starokatoličke crkve gosp. Stjepan Zagorac, da strani svijet upozna sa željama i životnim zahtjevima našega naroda. Naručuje se kod: Kommissionsverlag der Willibrord-Buchhandlung, Freiburg In Breisgau, a stoji 30 Rpf. ili 5 dinara.

Jesam li poslao pretplatu?

ANTE FRUA

Šibenik, Ulica Kralja Tomislava

Skladište:

D.M.C. i TRIDENT

konca.